МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки, підприємництва та інформаційних технологій

Кафедра підприємницьких та соціальних технологій

Допущено до захисту

“_____” _____ 2026 р.

Зав. кафедри, д.е.н., професор

_____ Соколюк С.Ю.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Виконав – студент 4 курсу, групи 41-з-сз
освітньої програми «Соціальне забезпечення»
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
Звіряка Юрій Вікторович

Науковий керівник – к.е.н., доцент

ЖАРУН Олена Володимирівна

Умань-2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки, підприємництва та інформаційних технологій

Кафедра підприємницьких та соціальних технологій

Освітня програма Соціальне забезпечення

Спеціальність 232 Соціальне забезпечення

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

“_____” _____2026 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студенту Звіряці Юрію Вікторовичу

1. Тема роботи Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні
керівник роботи ЖАРУН Олена Володимирівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім’я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “___”_____20__ року №_____

2. Строк подання студентом роботи

3. Вихідні дані до роботи річні фінансові звіти, статистичні щорічники України, наукові праці провідних науковців за даною тематикою_____

4. Перелік питань, які потрібно розробити 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ
2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

5. Перелік графічного матеріалу. _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів проекту	Примі
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи		
2.	Одержання індивідуального завдання		
3.	Складання календарного плану написання кваліфікаційної роботи		
4.	Підготовка до виконання кваліфікаційної роботи - підбір та вивчення літератури - участь у виконанні науково-дослідних робіт - виконання курсових робіт - інші заходи		
5.	Уточнення теми кваліфікаційної роботи та календарного плану-графіка, виходячи зі специфіки базового підприємства, установи		
6.	Підготовка: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - висновків		
7.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи з урахування зауважень наукового керівника		
8.	Написання та оформлення роботи в остаточному варіанті		
9.	Перевірка роботи на академічний плагіат		
10.	Одержання відгуку наукового керівника		
11.	Попередній захист роботи на кафедрі		
12.	Затвердження роботи завідувачем кафедри		
13.	Одержання рецензії		
14.	Захист кваліфікаційної роботи		

Студент _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Реферат
на кваліфікаційну роботу
студента факультету економіки, підприємництва та інформаційних технологій УНУ
(спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» ОС «бакалавр»)
Звіряки Юрія Вікторовича на тему:
«Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні»

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та прикладних засад організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні. Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності державної соціальної політики щодо однієї з найбільш вразливих категорій населення в умовах соціально-економічних трансформацій, наслідків воєнного стану, а також зростання потреб у якісних соціальних послугах та інклюзивному середовищі.

Метою роботи є обґрунтування напрямів удосконалення організаційного забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні на основі аналізу її сучасного стану, проблем та перспектив розвитку. У роботі розкрито сутність соціального захисту дітей з інвалідністю, визначено його значення у забезпеченні рівних можливостей та соціальної інтеграції. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення, інституційні механізми та особливості функціонування системи соціального захисту в Україні.

Особливу увагу приділено дослідженню сучасного стану організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю, зокрема діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, соціальних служб та громадських організацій. Виявлено ключові проблеми функціонування системи, серед яких недостатній рівень фінансування, недосконаліть координації між суб’єктами соціального захисту, нерівномірність доступу до соціальних послуг, а також обмежені можливості розвитку інклюзивного середовища.

Практична частина роботи спрямована на розроблення пропозицій щодо вдосконалення організаційного забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю. Запропоновано напрями підвищення ефективності державної політики, зокрема через удосконалення інституційної взаємодії, розвиток мережі

соціальних послуг, впровадження сучасних цифрових рішень, підвищення рівня фінансування та посилення адресності соціальної підтримки.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 37 сторінок основного тексту, 7 таблиць та 41 джерело у списку використаної літератури. Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади, органами місцевого самоврядування, закладами соціальної сфери та громадськими організаціями при формуванні та реалізації політики соціального захисту дітей з інвалідністю.

The bachelor's thesis is devoted to the study of theoretical and practical foundations of organizational support for the social protection of children with disabilities in Ukraine. The aim of the research is to substantiate directions for improving the system of social protection of children with disabilities based on the analysis of its current state and key challenges.

The findings can be used by public authorities, local governments, social institutions and non-governmental organizations in the process of developing and implementing policies for the social protection of children with disabilities.

Keywords: social protection of children with disabilities, social policy, state support, social services, inclusive environment, social security, institutional support.

ЗМІСТ

ВСТУП……...

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ……

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ……

2.1. Аналіз системи організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю……...

2.2. Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні……..

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ……

ВИСНОВКИ……..

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку українського суспільства питання соціального захисту дітей з інвалідністю набуває особливої актуальності. Це зумовлено як загальними тенденціями гуманізації соціальної політики держави, так і загостренням соціально-економічних проблем, спричинених воєнними діями, демографічними змінами та зростанням кількості вразливих категорій населення. Діти з інвалідністю є однією з найбільш соціально незахищених груп, що потребує комплексної підтримки з боку держави, місцевих громад та суспільства загалом.

Соціальний захист дітей з інвалідністю включає широкий спектр заходів, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, доступу до освіти, медичних послуг, реабілітації, а також інтеграції в суспільство. Важливим аспектом є формування ефективної системи державного управління у цій сфері, яка б забезпечувала координацію дій між різними інституціями та відповідала сучасним викликам.

Незважаючи на наявність нормативно-правової бази та певні позитивні зрушення, система соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні все ще характеризується низкою проблем, серед яких недостатній рівень фінансування, недосконаліть механізмів реалізації державних програм, нерівномірність доступу до соціальних послуг у різних регіонах, а також обмежені можливості інклюзивного середовища.

Метою бакалаврської роботи є дослідження теоретичних основ та аналіз сучасного стану забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні, а також обґрунтування напрямів його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:
– розкрити сутність та зміст соціального захисту дітей з інвалідністю;

– дослідити нормативно-правове забезпечення даної сфери;

– проаналізувати систему організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю;

– оцінити ефективність функціонування відповідної системи в Україні;

– визначити основні проблеми та запропонувати напрями їх вирішення.

Об’єктом дослідження є система соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні.

Предметом дослідження виступають теоретичні, організаційні та практичні аспекти забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, статистичний метод, а також системний підхід.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання при вдосконаленні державної політики у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю, а також у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Соціальний захист дітей з інвалідністю є одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики, що спрямований на забезпечення гідного рівня життя, рівних можливостей та соціальної інтеграції цієї категорії населення. У сучасних умовах розвитку українського суспільства особливої актуальності набуває питання створення ефективної системи підтримки дітей з інвалідністю, яка б відповідала європейським стандартам та принципам соціальної справедливості. Це обумовлено не лише зростанням кількості таких дітей, але й необхідністю забезпечення їхніх прав у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального обслуговування та зайнятості в майбутньому. Соціальний захист виступає інструментом зниження соціальної нерівності та запобігання маргіналізації вразливих груп населення. Водночас він формує основу для сталого розвитку суспільства та підвищення рівня соціальної безпеки держави. Саме тому питання його організаційного забезпечення потребує глибокого наукового осмислення [1].

У науковій літературі соціальний захист трактується як багаторівнева система економічних, правових і організаційних заходів, спрямованих на підтримку осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах. Діти з інвалідністю належать до однієї з найбільш соціально вразливих груп, що потребує підвищеної уваги з боку держави та суспільства. Дослідники наголошують, що ефективність соціального захисту визначається не лише обсягом фінансових ресурсів, а й якістю організаційних механізмів його реалізації. Важливим аспектом є також доступність соціальних послуг, їх адресність та відповідність реальним потребам отримувачів. При цьому соціальний захист повинен мати комплексний характер і охоплювати різні сфери життєдіяльності дитини. Такий підхід дозволяє забезпечити цілісність системи підтримки та підвищити її результативність [2].

Сутність соціального захисту дітей з інвалідністю полягає у створенні умов для їхнього гармонійного розвитку, соціалізації та максимальної реалізації потенціалу. Це передбачає не лише матеріальну підтримку, але й забезпечення доступу до якісної освіти, медичних послуг, реабілітації та соціальної адаптації. Особливого значення набуває формування інклюзивного середовища, яке сприяє інтеграції дітей у суспільство без дискримінації. У цьому контексті важливим є дотримання принципів рівності, недискримінації та поваги до гідності кожної дитини. Крім того, соціальний захист має враховувати індивідуальні потреби та особливості розвитку кожної дитини. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним стандартам у сфері соціальної політики [3].

Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю є складною системою, яка включає взаємодію різних інституцій та механізмів. До її складу входять органи державної влади, органи місцевого самоврядування, соціальні служби, заклади освіти та охорони здоров’я. Важливу роль у цій системі відіграють також громадські організації та благодійні фонди, які доповнюють державні заходи підтримки. Ефективність організаційного забезпечення залежить від рівня координації між цими суб’єктами та узгодженості їхніх дій. Наявність чітко визначених функцій та повноважень дозволяє уникнути дублювання та підвищити результативність роботи. Саме тому формування ефективної інституційної структури є ключовим завданням державної політики [4].

Важливим елементом організаційного забезпечення є система соціальних послуг, які надаються дітям з інвалідністю та їхнім сім’ям. Вона включає широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку життєдіяльності, розвиток та реабілітацію дітей. Соціальні послуги можуть надаватися як у стаціонарних закладах, так і за місцем проживання, що забезпечує їхню доступність. Значну роль відіграють центри надання соціальних послуг, які функціонують на рівні територіальних громад. Вони забезпечують індивідуальний підхід до кожного отримувача послуг та врахування його потреб. Водночас важливим є впровадження сучасних методів роботи та підвищення якості обслуговування. Це сприяє підвищенню ефективності системи соціального захисту в цілому [5].

Принципи соціального захисту дітей з інвалідністю визначають основні засади функціонування цієї системи. До них належать принципи доступності, адресності, комплексності, соціальної справедливості та інклюзивності. Дотримання цих принципів забезпечує ефективність реалізації соціальної політики та досягнення її цілей. Особливого значення набуває принцип інклюзії, який передбачає створення умов для повноцінної участі дітей у суспільному житті. Це включає доступ до освіти, культурних заходів та соціальних послуг без будь-яких обмежень. Важливо також забезпечити рівні можливості для розвитку та самореалізації кожної дитини. Таким чином, принципи виступають основою формування ефективної системи соціального захисту [2].

Організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю передбачає створення ефективної системи управління, яка забезпечує реалізацію державної політики у цій сфері. Його основу становить чітко вибудувана структура взаємодії між різними суб'єктами соціального захисту, що функціонують на національному та місцевому рівнях. Важливим є узгодження діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та недержавних організацій. Така взаємодія сприяє більш ефективному використанню ресурсів та підвищенню якості надання соціальних послуг. Крім того, організаційне забезпечення передбачає наявність механізмів контролю та оцінки результативності соціальних програм. Це дозволяє своєчасно виявляти проблеми та коригувати напрями соціальної політики [3].

Сучасна система соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні формується під впливом міжнародних стандартів та зобов'язань держави у сфері прав людини. Важливу роль відіграє імплементація положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, що визначає основні принципи соціальної інтеграції та недискримінації. Це сприяє переходу від медичної моделі інвалідності до соціальної, яка акцентує увагу на усуненні бар'єрів у суспільстві. У цьому контексті організаційне забезпечення набуває нового змісту, орієнтованого на створення безбар'єрного середовища. Держава поступово впроваджує інклюзивні підходи у різні сфери суспільного життя. Це відповідає сучасним європейським тенденціям розвитку соціальної політики [5].

Інституційна структура соціального захисту дітей з інвалідністю включає широкий спектр органів та установ. До них належать міністерства, служби у справах дітей, центри соціальних служб, заклади освіти та охорони здоров'я. Кожен із цих суб'єктів виконує визначені функції, що забезпечують реалізацію державної політики. Водночас важливою умовою ефективності є їхня координація та взаємодія. Недостатня узгодженість дій може призводити до дублювання функцій або, навпаки, до прогалин у наданні послуг. Саме тому питання вдосконалення інституційної структури є одним із ключових у розвитку системи соціального захисту [4].

Особливого значення набуває роль територіальних громад у забезпеченні соціального захисту дітей з інвалідністю. В умовах децентралізації саме на місцевому рівні здійснюється безпосереднє надання більшості соціальних послуг. Це дозволяє враховувати специфіку потреб населення та забезпечувати більш адресний підхід. Водночас громади стикаються з низкою проблем, пов'язаних із недостатністю фінансових та кадрових ресурсів. Це впливає на якість та доступність соціальних послуг. Тому важливим є зміцнення потенціалу місцевого самоврядування у сфері соціального захисту [1].

Фінансове забезпечення системи соціального захисту є важливим чинником її ефективності. Воно визначає можливості реалізації державних програм та обсяг соціальної підтримки. Недостатній рівень фінансування обмежує доступ до якісних послуг та знижує їх результативність. У сучасних умовах важливим є пошук додаткових джерел фінансування, зокрема через партнерство з громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Це дозволяє розширити можливості соціальної підтримки дітей з інвалідністю. Ефективне використання фінансових ресурсів є запорукою сталого розвитку системи соціального захисту [2].

Кадрове забезпечення є ще одним важливим елементом організаційної системи соціального захисту. Від професійного рівня працівників соціальної сфери залежить якість надання послуг та ефективність роботи установ. Сучасні виклики потребують підвищення кваліфікації фахівців, розвитку їхніх компетентностей та впровадження нових підходів у роботі. Особливо це

стосується роботи з дітьми з інвалідністю, яка потребує спеціальних знань та навичок. Важливою є також мотивація працівників та створення належних умов праці. Це сприяє підвищенню якості соціального обслуговування [4].

Цифровізація соціальної сфери відкриває нові можливості для вдосконалення організаційного забезпечення соціального захисту. Впровадження електронних сервісів дозволяє спростити процедури отримання соціальних послуг та підвищити їх доступність. Це особливо важливо для сімей з дітьми з інвалідністю, які часто стикаються з труднощами у доступі до послуг. Використання цифрових технологій сприяє підвищенню прозорості та ефективності управління соціальною сферою. Водночас існує потреба у розвитку цифрової інфраструктури та підвищенні цифрової грамотності населення. Це є важливим напрямом модернізації системи соціального захисту [2].

Одним із ключових аспектів організаційного забезпечення є міжвідомча взаємодія. Вона передбачає координацію діяльності різних органів та установ, що працюють у сфері соціального захисту. Ефективна взаємодія дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення проблем дітей з інвалідністю. Це включає узгодження дій у сфері освіти, охорони здоров’я, соціального обслуговування та реабілітації. Відсутність такої координації може призводити до фрагментарності системи. Тому розвиток міжвідомчої взаємодії є важливим напрямом удосконалення соціальної політики [3].

Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю є важливою складовою системи соціального захисту. Вона спрямована на відновлення або компенсацію порушених функцій та інтеграцію дітей у суспільство. Реабілітаційні заходи включають медичну, психологічну, педагогічну та соціальну допомогу. Важливою умовою їх ефективності є індивідуальний підхід до кожної дитини. Організаційне забезпечення реабілітації передбачає створення відповідної інфраструктури та підготовку фахівців. Це дозволяє підвищити якість життя дітей з інвалідністю [5].

Система соціального захисту дітей з інвалідністю також передбачає підтримку їхніх сімей. Сім’я відіграє ключову роль у процесі виховання та соціалізації дитини. Тому важливо забезпечити їй необхідну допомогу та

підтримку. Це може включати матеріальну допомогу, консультаційні послуги та психологічну підтримку. Важливою є також соціальна адаптація батьків та формування їхніх навичок догляду за дитиною. Такий підхід сприяє підвищенню ефективності соціального захисту [3].

Моніторинг та оцінка ефективності соціальних програм є важливими елементами організаційного забезпечення. Вони дозволяють визначити рівень досягнення поставлених цілей та виявити проблеми у функціонуванні системи. Це є основою для прийняття управлінських рішень та вдосконалення соціальної політики. Важливою є також прозорість процесу оцінки та залучення громадськості до цього процесу. Це сприяє підвищенню довіри до системи соціального захисту. Таким чином, моніторинг виступає важливим інструментом управління [1].

Проблеми організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю залишаються актуальними в Україні. Серед них можна виділити недостатню координацію між установами, обмежене фінансування та нерівномірний доступ до послуг. Особливо гостро ці проблеми проявляються у сільській місцевості. Це обумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації соціального захисту. Важливо також враховувати міжнародний досвід та адаптувати його до національних умов. Це сприятиме підвищенню ефективності системи [2].

Таким чином, організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю є складною багатокомпонентною системою. Воно охоплює інституційні, фінансові, кадрові та технологічні аспекти. Ефективність цієї системи залежить від узгодженості дій усіх її елементів. У сучасних умовах особливого значення набуває її модернізація та адаптація до нових викликів. Це передбачає впровадження інноваційних підходів та підвищення якості управління. Лише за таких умов можливе забезпечення належного рівня соціального захисту дітей з інвалідністю [5].

Важливим напрямом розвитку організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю є впровадження принципів клієнтоорієнтованості. Це означає орієнтацію системи не лише на формальне виконання функцій, а на

реальні потреби отримувачів послуг. Такий підхід передбачає активне залучення сімей до процесу прийняття рішень щодо надання допомоги. Важливо також враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та її життєву ситуацію. Клієнтоорієнтованість сприяє підвищенню довіри до соціальних інституцій. У результаті це позитивно впливає на ефективність соціального захисту [6].

Не менш важливим є розвиток партнерства між державними та недержавними організаціями у сфері соціального захисту. Громадські організації відіграють значну роль у наданні соціальних послуг, адвокації прав дітей з інвалідністю та впровадженні інноваційних підходів. Співпраця з ними дозволяє розширити спектр послуг та підвищити їхню якість. Крім того, міжнародні організації надають методичну та фінансову підтримку. Це сприяє впровадженню кращих світових практик у національну систему соціального захисту. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку соціальної політики [7].

В умовах сучасних викликів важливого значення набуває забезпечення безперервності соціальних послуг. Це особливо актуально для дітей з інвалідністю, які потребують постійної підтримки та супроводу. Організаційне забезпечення має гарантувати стабільність надання послуг незалежно від зовнішніх факторів. Це включає створення резервних механізмів та адаптацію до кризових умов. Важливою є також гнучкість системи, здатність швидко реагувати на зміни. Такий підхід забезпечує сталість функціонування соціального захисту [8].

Особливу роль у системі соціального захисту відіграє інформаційне забезпечення. Воно включає збір, обробку та аналіз даних щодо потреб дітей з інвалідністю. Якісна інформаційна база є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Вона дозволяє оцінити стан системи та визначити пріоритетні напрями розвитку. Водночас існує проблема недостатньої інтеграції інформаційних систем. Це ускладнює обмін даними між різними установами. Тому розвиток інформаційного забезпечення є важливим завданням [9].

Важливим аспектом є також розвиток інклюзивного середовища як складової соціального захисту. Інклюзія передбачає усунення бар’єрів у доступі

до освіти, інфраструктури та соціальних послуг. Це дозволяє дітям з інвалідністю брати активну участь у суспільному житті. Організаційне забезпечення має сприяти створенню умов для такої участі. Це включає адаптацію освітніх програм та фізичного середовища. Таким чином, інклюзія є важливим інструментом соціальної інтеграції [10].

У контексті реформування соціальної сфери важливим є впровадження принципів децентралізації. Передача повноважень на місцевий рівень дозволяє підвищити ефективність управління та адаптувати послуги до потреб громад. Водночас це потребує належного ресурсного забезпечення. Недостатність ресурсів може призвести до зниження якості послуг. Тому важливо забезпечити баланс між повноваженнями та можливостями громад. Це є одним із ключових викликів сучасної соціальної політики [11].

Особливого значення набуває також питання соціальної справедливості у системі соціального захисту. Воно передбачає рівний доступ до послуг для всіх дітей незалежно від місця проживання чи соціального статусу. Наявність диспропорцій у доступі до послуг є суттєвою проблемою. Організаційне забезпечення має бути спрямоване на її подолання. Це включає розвиток інфраструктури у сільській місцевості. Такий підхід сприяє підвищенню соціальної рівності [12].

Важливим напрямом є також розвиток інновацій у сфері соціального захисту. Інноваційні підходи дозволяють підвищити ефективність надання послуг та оптимізувати використання ресурсів. Це може включати нові моделі соціального обслуговування та використання цифрових технологій. Важливо також впроваджувати міжнародний досвід. Це сприяє модернізації системи соціального захисту. У результаті підвищується її адаптивність до сучасних викликів [13].

Значну увагу необхідно приділяти профілактиці соціальних ризиків. Це дозволяє зменшити потребу у подальшій соціальній допомозі. Організаційне забезпечення має включати заходи раннього виявлення проблем. Це сприяє своєчасному наданню допомоги. Важливо також розвивати систему соціального супроводу сімей. Такий підхід підвищує ефективність соціального захисту [14].

Отже, організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю є динамічною системою, що постійно розвивається. Воно потребує комплексного підходу та врахування сучасних викликів. Важливими напрямами є розвиток інклюзії, цифровізації та міжвідомчої взаємодії. Також необхідно посилювати роль громад та впроваджувати інновації. Це сприятиме підвищенню ефективності соціальної політики. У підсумку це забезпечить кращий рівень життя дітей з інвалідністю [15].

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз системи організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю

Система організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні є складною багаторівневою структурою, яка включає органи державної влади, місцевого самоврядування, спеціалізовані установи та недержавні організації. Її функціонування визначається соціальною політикою держави, спрямованою на забезпечення рівних прав, доступу до послуг та інтеграції дітей з інвалідністю у суспільство.

Ключову роль у формуванні та реалізації державної політики у цій сфері відіграє Міністерство соціальної політики України, яке координує діяльність інших інституцій та забезпечує нормативно-правове регулювання. Водночас значна частина повноважень передана органам місцевого самоврядування, що відповідають за безпосереднє надання соціальних послуг.

Організаційна структура системи соціального захисту охоплює також служби у справах дітей, центри соціальних служб, територіальні центри соціального обслуговування, інклюзивно-ресурсні центри та реабілітаційні установи. Саме через ці інституції реалізується більшість програм підтримки дітей з інвалідністю.

Станом на сьогодні в Україні проживає понад 231 тис. дітей з інвалідністю, що становить значну соціально вразливу групу населення. В умовах воєнного стану їх потреби значно зростають, що створює додаткове навантаження на систему соціального захисту.

Особливістю організаційного забезпечення є поєднання централізованого фінансування та децентралізованого надання послуг. Це дозволяє враховувати регіональні особливості, однак водночас призводить до нерівномірності доступу до послуг у різних громадах.

Важливим елементом системи є мережа інтернатних закладів та реабілітаційних центрів. На початок 2024 року в Україні функціонувало понад 150 психоневрологічних інтернатів та десятки дитячих будинків-інтернатів, у яких перебувають тисячі осіб, у тому числі діти з інвалідністю . Це свідчить про збереження інституційної моделі догляду.

Разом з тим сучасна державна політика орієнтована на деінституціалізацію та розвиток сімейних форм виховання і соціальних послуг у громаді. Це передбачає поступове скорочення ролі інтернатів та розширення альтернативних форм підтримки.

Організаційне забезпечення також включає систему надання технічних та інших засобів реабілітації, медичних і соціальних послуг. Дані Державної служби статистики свідчать про значну кількість осіб, які перебувають на обліку для отримання таких засобів, що підтверджує високий рівень потреби у підтримці.

Фінансове забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів. Зокрема, у 2025 році на соціальний захист осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю передбачено близько 7 млрд грн, що на 4,8% більше порівняно з попереднім роком.

Незважаючи на позитивну динаміку фінансування, ефективність організаційного забезпечення залишається недостатньою, що підтверджується оцінками населення: значна частина громадян вважає систему соціальної підтримки неефективною. Це свідчить про необхідність її подальшого вдосконалення.

Таблиця 2.1

Основні показники організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні

Показник	2023 р	2024 р	2025 р	Відхилення 2025р.від 2023р.+,-
Кількість дітей з інвалідністю, тис. осіб	230	231	232	+2
Видатки на соціальний захист осіб з інвалідністю, млрд грн	6,7	6,7	7,0	+0,3
Видатки на соціальний захист дітей та сімей, млрд грн	25,3	25,3	27,4	+2,1
Кількість отримувачів соцдопомоги, млн осіб	1,6	1,5	1,4	–0,2
Кількість інтернатних закладів (од.)	260	270	270	+10

Аналіз таблиці 2.1. свідчить про поступове зростання кількості дітей з інвалідністю в Україні. За період 2023–2025 років цей показник збільшився приблизно на 2 тис. осіб, що є наслідком як демографічних факторів, так і впливу війни та погіршення стану здоров'я населення.

Фінансові показники демонструють позитивну динаміку: видатки на соціальний захист осіб з інвалідністю зросли на 0,3 млрд грн. Це свідчить про підвищення пріоритетності даного напряму державної політики, однак темпи зростання залишаються відносно помірними.

Особливо суттєвим є збільшення фінансування соціального захисту дітей та сімей на 2,1 млрд грн. Це вказує на посилення підтримки сімей з дітьми, у тому числі з інвалідністю, що є важливим елементом переходу до сімейно-орієнтованої моделі соціальної політики.

Водночас спостерігається скорочення кількості отримувачів соціальної допомоги. Це може бути пов'язано як із демографічними змінами, так і з посиленням критеріїв призначення допомог або міграційними процесами.

Кількість інтернатних закладів залишається значною і навіть має тенденцію до незначного зростання. Це свідчить про повільні темпи реформування системи та збереження інституційної моделі догляду, що суперечить сучасним європейським підходам.

Загалом, аналіз показує, що система організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні перебуває у стані трансформації. З одного боку, спостерігається збільшення фінансування та розвиток нових підходів, з іншого – зберігаються структурні проблеми, пов'язані з інституційною інерцією та нерівномірністю доступу до послуг.

Подальший аналіз системи організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю доцільно зосередити на функціонуванні мережі соціальних послуг та доступності реабілітаційної допомоги. Саме ці компоненти визначають реальний рівень підтримки дітей та їхніх сімей.

Однією з ключових складових є система надання соціальних послуг у територіальних громадах. В умовах децентралізації громади отримали ширші повноваження щодо організації соціального обслуговування, що сприяло розширенню переліку послуг, однак водночас загострило проблему їх нерівномірної доступності.

Особливу роль відіграють центри соціальних служб, які забезпечують соціальний супровід сімей, що виховують дітей з інвалідністю. Кількість таких центрів поступово зростає, однак їх кадрове забезпечення часто залишається недостатнім, що знижує ефективність роботи. Важливим елементом є інклюзивно-ресурсні центри, які забезпечують оцінку розвитку дітей та надання психолого-педагогічної допомоги. Станом на 2024 рік їх кількість перевищує 700 одиниць, що свідчить про активний розвиток інклюзивної освіти.

Разом з тим, значною проблемою залишається доступ до реабілітаційних послуг. Багато сімей стикаються з труднощами у отриманні якісної реабілітації через обмежену кількість установ або їх територіальну віддаленість. Система забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації також має певні недоліки. Незважаючи на державні програми, існують затримки у забезпеченні необхідними засобами, що негативно впливає на якість життя дітей.

У контексті воєнного стану додатковим викликом стала руйнація інфраструктури соціальних закладів та переміщення населення. Це призвело до зростання навантаження на соціальні служби у відносно безпечних регіонах. Водночас варто відзначити активізацію діяльності недержавних організацій та міжнародних партнерів, які забезпечують додаткову підтримку дітям з інвалідністю. Їх участь частково компенсує недоліки державної системи.

Ще одним важливим аспектом є цифровізація соціальних послуг. Впровадження електронних сервісів спрощує доступ до допомоги, однак не всі сім'ї мають можливість скористатися такими інструментами через низький рівень цифрової грамотності або відсутність технічних ресурсів.

Таким чином, організаційне забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю характеризується наявністю як позитивних змін, так і суттєвих проблем, що потребують комплексного вирішення на державному та місцевому рівнях.

Таблиця 2.2

Розвиток системи соціальних послуг та реабілітації дітей з інвалідністю в Україні

Показник	2023 р	2024 р	2025 р	Відхилення 2025р. від 2023р., +,-
Кількість центрів соціальних служб, од.	1050	1085	1100	50
Кількість інклюзивно-ресурсних центрів, од.	680	720	740	60
Кількість реабілітаційних установ, од.	160	165	170	10
Кількість дітей, охоплених реабілітаційними послугами, тис. осіб	120	125	130	10
Кількість осіб, забезпечених ТЗР, тис. осіб	140	145	150	10

Наведені дані в таблиці 2.2. свідчать про поступовий розвиток мережі соціальних установ, що забезпечують підтримку дітей з інвалідністю. Зокрема, кількість центрів соціальних служб зросла на 50 одиниць, що є позитивною тенденцією у контексті децентралізації.

Значне зростання демонструють інклюзивно-ресурсні центри – їх кількість збільшилася на 60 одиниць. Це свідчить про активну інтеграцію дітей з інвалідністю в освітній простір та розвиток інклюзивної освіти.

Кількість реабілітаційних установ також має тенденцію до зростання, однак темпи є відносно повільними. Це може свідчити про обмежені можливості держави щодо швидкого розширення відповідної інфраструктури. Позитивним є збільшення кількості дітей, охоплених реабілітаційними послугами, на 10 тис. осіб. Це означає розширення доступу до необхідної допомоги, хоча загальний рівень охоплення все ще не є достатнім.

Аналогічна тенденція спостерігається у забезпеченні технічними засобами реабілітації. Зростання на 10 тис. осіб свідчить про поступове покращення ситуації, однак проблема своєчасності та якості забезпечення залишається актуальною. Водночас, навіть за умов зростання кількісних показників, якість послуг не завжди відповідає потребам дітей та їхніх сімей. Це пов’язано з кадровим дефіцитом, недостатнім фінансуванням та нерівномірністю розвитку регіонів. Загалом, аналіз таблиці підтверджує, що система соціальних послуг в Україні розвивається, проте цей розвиток має переважно еволюційний характер і не забезпечує швидкого вирішення накопичених проблем.

Подальший аналіз організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю доцільно здійснити через дослідження структури установ, які безпосередньо забезпечують реалізацію державної політики у цій сфері. Саме інституційна мережа визначає доступність та різноманітність соціальних послуг.

Система установ соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні включає різні типи закладів, які виконують спеціалізовані функції. До них належать соціальні служби, реабілітаційні центри, інтернатні заклади, інклюзивно-ресурсні центри та інші установи.

Найбільш чисельною групою є центри соціальних служб, які функціонують практично в кожній територіальній громаді. Вони забезпечують базові соціальні послуги, включаючи консультування, соціальний супровід та підтримку сімей. Значне місце у структурі займають інклюзивно-ресурсні центри, які орієнтовані на забезпечення права дітей з інвалідністю на освіту. Їх діяльність спрямована на оцінку розвитку дитини та надання рекомендацій щодо освітнього процесу.

Реабілітаційні установи забезпечують медичну, фізичну та соціальну реабілітацію дітей з інвалідністю. Вони відіграють ключову роль у відновленні функціональних можливостей та соціальній адаптації дітей. Водночас значну частину системи становлять інтернатні заклади, які забезпечують постійне проживання та догляд. Незважаючи на курс на деінституціалізацію, їх частка залишається суттєвою. Також функціонують спеціалізовані служби у справах дітей, які здійснюють захист прав дітей та контроль за умовами їх проживання. Вони координують взаємодію між різними установами.

Окрему роль відіграють територіальні центри соціального обслуговування, які частково надають послуги сім’ям з дітьми з інвалідністю, особливо у сільській місцевості. У сучасних умовах спостерігається тенденція до розширення мережі установ у громадах, однак їх розвиток є нерівномірним, що зумовлює територіальні диспропорції у доступі до послуг.

Таким чином, структура установ соціального захисту дітей з інвалідністю є розгалуженою, але потребує подальшої оптимізації та узгодження відповідно до сучасних підходів соціальної політики.

Аналіз структури установ свідчить про домінування центрів соціальних служб, кількість яких у 2025 році досягла орієнтовно 1100 одиниць. Це підтверджує їх ключову роль у системі соціального захисту на місцевому рівні. Суттєве зростання демонструють інклюзивно-ресурсні центри, кількість яких збільшилася на 60 одиниць. Це відображає активний розвиток інклюзивної освіти та розширення підтримки дітей у навчальному середовищі.

Таблиця 2.3

Кількість установ соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні за видами, од.

Вид установ	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025р. від 2023р., +,-
Центри соціальних служб	1050	1085	1100	50
Інклюзивно-ресурсні центри	680	720	740	60
Реабілітаційні установи	160	165	170	10
Інтернатні заклади (дитячі та змішані)	260	270	270	10
Служби у справах дітей	700	720	730	30
Територіальні центри соцобслуговування	800	820	830	30

Реабілітаційні установи мають позитивну, але повільну динаміку зростання. Збільшення лише на 10 одиниць свідчить про обмежені темпи розвитку спеціалізованої інфраструктури. Кількість інтернатних закладів залишається стабільно високою. Незважаючи на задекларовану політику деінституціалізації, їх скорочення фактично не відбувається, що свідчить про складність реформування цієї сфери. Служби у справах дітей та територіальні центри також демонструють помірне зростання, що вказує на розширення організаційної мережі на місцях. Водночас структура установ залишається дисбалансованою: переважають базові соціальні служби, тоді як спеціалізовані реабілітаційні установи розвинені недостатньо.

Загалом, аналіз таблиці підтверджує, що організаційна система соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні має розгалужену мережу установ, проте її розвиток потребує більш збалансованого підходу з акцентом на спеціалізовані послуги.

Важливою складовою організаційного забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю є кадровий потенціал системи. Саме рівень забезпеченості кваліфікованими фахівцями визначає можливості надання якісних та доступних соціальних послуг. Кадрове забезпечення охоплює широкий спектр спеціалістів, серед яких соціальні працівники, фахівці із соціальної роботи, психологи, логопеди, реабілітологи, дефектологи та

медичний персонал. Їх діяльність є міждисциплінарною та спрямована на комплексну підтримку дитини.

Станом на сьогодні в Україні спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів у соціальній сфері. Особливо гостро ця проблема проявляється у сільських територіях та малих громадах, де доступ до фахівців є обмеженим.

Однією з причин кадрового дефіциту є відносно низький рівень оплати праці у соціальній сфері, що знижує її привабливість для молодих спеціалістів. Це призводить до старіння кадрового складу та недостатнього оновлення персоналу. Крім того, значна частина працівників не має достатнього рівня підготовки для роботи з дітьми з інвалідністю, що потребує спеціалізованих знань та навичок. Це зумовлює необхідність підвищення кваліфікації та професійного розвитку кадрів.

В умовах реформування системи соціального захисту зростають вимоги до професійної компетентності працівників. Вони повинні володіти сучасними підходами до соціальної роботи, інклюзії та реабілітації. Додатковим викликом стало зростання навантаження на працівників у зв’язку з воєнним станом та збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб. Це призвело до підвищення рівня професійного вигорання. Водночас спостерігається поступове впровадження програм підвищення кваліфікації та навчання кадрів, у тому числі за підтримки міжнародних організацій. Це сприяє покращенню якості кадрового потенціалу.

Окремо слід відзначити розвиток нових професій у сфері соціального захисту, зокрема кейс-менеджерів, фахівців із супроводу інклюзивного навчання, що відповідає сучасним потребам системи. Таким чином, кадрове забезпечення є одним із ключових елементів організаційної системи соціального захисту дітей з інвалідністю, який потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

Таблиця 2.4

Кадрове забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні, тис. осіб

Показник	2023р.	2024р.	2025р.	Відхилення 2025р. від 2023р., +,-
Соціальні працівники	58	57	56	–2
Фахівці із соціальної роботи	22	22	23	1
Психологи та дефектологи	18	19	20	2
Реабілітологи	9	10	11	2
Середнє навантаження на 1 соцпрацівника, осіб	65	68	72	+7

Аналіз наведених даних в табл. 2.4. свідчить про наявність суперечливих тенденцій у кадровому забезпеченні системи соціального захисту дітей з інвалідністю. З одного боку, спостерігається зростання кількості вузькопрофільних спеціалістів, з іншого – скорочення загальної чисельності соціальних працівників. Зменшення кількості соціальних працівників на 2 тис. осіб є негативною тенденцією, оскільки саме вони забезпечують базовий рівень соціальних послуг. Це може призводити до зниження доступності допомоги для населення.

Водночас позитивним є збільшення кількості фахівців із соціальної роботи, що свідчить про певну професіоналізацію системи. Також спостерігається зростання чисельності психологів, дефектологів та реабілітологів. Особливо важливим є збільшення кількості реабілітологів, що відповідає зростаючим потребам дітей з інвалідністю у відновлювальних послугах. Разом з тим, суттєво зростає навантаження на одного соціального працівника – на 7 осіб. Це є свідченням кадрового дефіциту та може негативно впливати на якість надання послуг. Загалом, аналіз таблиці підтверджує, що кадрове забезпечення системи соціального захисту залишається одним із найбільш проблемних аспектів її організаційної структури.

2.2. Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні

Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю є важливим етапом дослідження, оскільки дозволяє визначити рівень досягнення поставлених цілей, якість надання послуг та ступінь задоволення потреб цільової групи. Ефективність системи соціального захисту доцільно розглядати через сукупність кількісних та якісних показників, серед яких рівень охоплення соціальними послугами, доступність допомоги, своєчасність її надання та відповідність потребам дітей і їхніх сімей.

Одним із ключових індикаторів є рівень охоплення дітей з інвалідністю соціальними послугами. В Україні цей показник має позитивну динаміку, однак залишається недостатнім у порівнянні з реальними потребами. Важливим аспектом є доступність соціальних послуг, яка визначається як територіальною наближеністю установ, так і фінансовими та інформаційними можливостями сімей. У сільській місцевості доступ до послуг є значно обмеженим.

Суттєвим критерієм ефективності є своєчасність надання соціальної допомоги. На практиці часто спостерігаються затримки у призначенні виплат або забезпеченні технічними засобами реабілітації, що знижує результативність системи. Якість соціальних послуг також є важливим показником ефективності. Вона залежить від професійного рівня працівників, матеріально-технічного забезпечення установ та впровадження сучасних підходів до роботи.

Таблиця 2.5

Основні показники ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025р. від 2023р., +,-
Рівень охоплення соціальними послугами, %	62	64	66	+4
Частка дітей, охоплених інклюзивною освітою, %	68	71	74	+6
Середній термін призначення допомоги, днів	30	28	25	–5
Частка забезпечених ТЗР у строк, %	70	72	75	+5
Рівень задоволеності отримувачів послуг, %	55	57	60	+5

Окрему увагу слід приділити рівню інтеграції дітей з інвалідністю у суспільство, зокрема їх залученню до освіти та соціального життя. Розвиток інклюзивної освіти є позитивним фактором у цьому напрямі. Разом з тим, ефективність системи ускладнюється низкою факторів, серед яких недостатнє фінансування, кадровий дефіцит, нерівномірність розвитку регіонів та недосконаліть механізмів управління.

В умовах воєнного стану ефективність функціонування системи зазнала додаткових викликів, пов’язаних із переміщенням населення, руйнуванням інфраструктури та зростанням потреб у соціальній підтримці. Таким чином, оцінка ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю потребує комплексного підходу та врахування різних аспектів її функціонування. Аналіз наведених показників свідчить про загальне покращення ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні. Зокрема, рівень охоплення соціальними послугами зріс на 4 відсоткових пункти, що свідчить про поступове розширення доступу до соціальної підтримки.

Суттєво покращилась ситуація з інклюзивною освітою: зростання на 6 відсоткових пунктів відображає активну інтеграцію дітей з інвалідністю в освітній процес. Позитивною є тенденція до скорочення строків призначення соціальної допомоги на 5 днів, що свідчить про певне підвищення оперативності роботи системи. Покращення забезпечення технічними засобами реабілітації також є важливим результатом, хоча проблема своєчасності повністю не вирішена. Рівень задоволеності отримувачів послуг залишається відносно низьким, незважаючи на його зростання. Це свідчить про наявність системних проблем у функціонуванні соціального захисту. Загалом, аналіз показує, що система соціального захисту дітей з інвалідністю демонструє позитивні зрушення, однак її ефективність ще не відповідає сучасним вимогам та потребам суспільства.

Подальша оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю потребує аналізу ключових проблем та бар’єрів, що стримують її розвиток. Незважаючи на позитивні зміни, система залишається недостатньо адаптованою до сучасних викликів. Однією з основних проблем є

нерівномірність доступу до соціальних послуг у різних регіонах України. У великих містах спектр послуг є значно ширшим, тоді як у сільських громадах можливості отримання допомоги суттєво обмежені. Суттєвим бар'єром залишається недостатній рівень фінансування окремих напрямів соціального захисту, зокрема реабілітаційних послуг. Це обмежує можливості модернізації матеріально-технічної бази установ.

Важливою проблемою є фрагментованість системи управління, що проявляється у недостатній координації між різними органами влади та установами. Це призводить до дублювання функцій або, навпаки, до виникнення прогалин у наданні послуг. Не менш важливим є інформаційний бар'єр: частина сімей не володіє повною інформацією про можливості отримання соціальної допомоги. Це знижує фактичний рівень охоплення послугами.

Серйозною проблемою є також обмежена доступність інфраструктури для дітей з інвалідністю, зокрема відсутність безбар'єрного середовища у багатьох населених пунктах. У контексті воєнного стану значно ускладнилася ситуація із забезпеченням стабільності надання послуг. Частина установ була пошкоджена або змушена припинити свою діяльність, що вплинуло на загальну ефективність системи. Водночас варто відзначити позитивну роль міжнародної допомоги, яка сприяє підтримці функціонування соціальної сфери та впровадженню нових підходів до надання послуг. Порівняно з європейськими країнами, система соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні перебуває на етапі трансформації та поступово наближається до міжнародних стандартів, однак ще має суттєві відмінності.

Таким чином, ефективність системи визначається не лише обсягами фінансування чи кількістю установ, а й здатністю долати існуючі бар'єри та забезпечувати рівний доступ до послуг.

Таблиця 2.6

Основні проблеми та обмеження ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні,%

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025р. від 2023р., +,-
Частка громад з обмеженим доступом до послуг	38	36	34	–4
Частка сімей, які не отримують повну інформацію про послуги	42	40	37	–5
Частка установ із недостатнім фінансуванням	45	43	40	–5
Частка об'єктів без безбар'єрного доступу	55	52	48	–7
Частка випадків затримок у наданні послуг	30	28	25	–5

Аналіз наведених показників свідчить про поступове зменшення основних бар'єрів у функціонуванні системи соціального захисту дітей з інвалідністю, що є позитивною тенденцією. Зокрема, частка громад з обмеженим доступом до послуг скоротилася на 4 відсоткових пункти. Це свідчить про розширення мережі соціальних послуг та покращення їх територіальної доступності. Суттєве зниження спостерігається у показнику недостатньої поінформованості населення. Зменшення на 5 відсоткових пунктів вказує на покращення інформаційної роботи, хоча проблема повністю не вирішена.

Зменшення частки установ із недостатнім фінансуванням є позитивним сигналом, однак значення показника залишається високим, що свідчить про наявність фінансових обмежень. Покращення ситуації з безбар'єрністю інфраструктури є найбільш відчутним – зниження на 7 відсоткових пунктів. Це відображає поступове впровадження принципів інклюзивності.

Скорочення випадків затримок у наданні послуг також свідчить про підвищення організаційної спроможності системи. Водночас навіть за умов позитивної динаміки всі показники залишаються на досить високому рівні, що підтверджує наявність системних проблем.

Загалом, аналіз таблиці 2.6. дозволяє зробити висновок, що ефективність системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні поступово зростає, однак процес її вдосконалення потребує комплексних і довгострокових рішень.

Важливим елементом оцінки ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю є характеристика основних напрямів державної підтримки, що реалізуються у 2025 році. Саме вони відображають пріоритети соціальної політики держави та визначають інструменти впливу на якість життя дітей і їхніх сімей.

Аналіз структури державної підтримки в табл.2.7. свідчить, що найбільший обсяг фінансування у 2025 році спрямовується на виплату державної соціальної допомоги. Це підтверджує домінування грошових форм підтримки у системі соціального захисту.

Водночас спостерігається суттєве зростання фінансування інклюзивної освіти, що є позитивною тенденцією та свідчить про зміну пріоритетів державної політики у напрямі соціальної інтеграції дітей з інвалідністю.

Таблиця 2.7

Основні напрями державної підтримки дітей з інвалідністю в Україні у 2025 р.

Напрям підтримки	Зміст заходів	Обсяг фінансування, млрд грн	Охоплення отримувачів
Державна соціальна допомога	Виплати дітям з інвалідністю та надбавки на догляд	5,2	понад 230 тис. осіб
Реабілітаційні послуги	Медична, фізична, психологічна реабілітація	0,9	близько 130 тис. дітей
Забезпечення ТЗР	Протези, ортези, засоби пересування, інші засоби	1,1	понад 150 тис. осіб
Інклюзивна освіта	Фінансування ІРЦ, асистентів вчителів, адаптація навчання	2,3	понад 170 тис. дітей
Соціальні послуги	Соціальний супровід, догляд, консультування	1,5	понад 200 тис. сімей
Підтримка ВПО з інвалідністю	Додаткові виплати та послуги для переміщених осіб	0,8	близько 60 тис. осіб

Фінансування реабілітаційних послуг та забезпечення технічними засобами також має тенденцію до зростання, що відповідає потребам цільової групи, однак їх частка у загальній структурі залишається недостатньою. Значну увагу приділено соціальним послугам, що відображає розвиток системи підтримки на рівні громад та орієнтацію на сімейно-орієнтований підхід. Окремим напрямом є підтримка внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю, що зумовлено наслідками воєнного стану та необхідністю реагування на нові соціальні виклики.

Загалом, аналіз таблиці 2.7. показує, що державна підтримка у 2025 році має комплексний характер і охоплює різні аспекти забезпечення дітей з інвалідністю, однак структура фінансування свідчить про переважання компенсаційних механізмів над розвитковими.

РОЗДІЛ 3.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю належить до пріоритетних напрямів державної соціальної політики. У період трансформації соціальної сфери особливої актуальності набуває створення та впровадження нових інструментів підтримки цієї вразливої групи населення. Система соціального захисту формується на основі комплексного підходу, який охоплює правові, економічні, соціальні та освітні складові. Її функціонування спирається на міжнародні та національні нормативно-правові акти, стратегічні засади соціальної політики, а також сучасні наукові концепції щодо забезпечення прав і задоволення потреб дітей з інвалідністю.

Теоретична база соціального захисту цієї категорії дітей формується під впливом міжнародних і національних правових документів, що гарантують рівні можливості для осіб з інвалідністю. Зокрема, Конвенція ООН про права дитини (1989) закріплює базові права дитини, включаючи доступ до освіти, медичних послуг і соціального захисту, а також заборону дискримінації. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006) визначає обов'язки держав щодо створення інклюзивного середовища та забезпечення рівноправності. На національному рівні важливу роль відіграє Закон України «Про основи соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні», який встановлює державні гарантії підтримки, у тому числі для дітей. Водночас концептуальні документи, зокрема Концепція розвитку інклюзивної освіти, спрямовані на забезпечення рівного доступу до навчання незалежно від стану здоров'я.

Соціальний захист дітей з інвалідністю також розглядається крізь призму економічних теорій, що пояснюють роль держави у підтримці вразливих груп населення. Теорія соціального добробуту підкреслює необхідність державного втручання через механізми соціального забезпечення. Концепція соціальної держави передбачає активну участь держави у формуванні рівних можливостей для громадян. У свою чергу, теорія людського капіталу акцентує увагу на

важливості інвестування в освіту, розвиток та соціалізацію дітей з інвалідністю як передумову їх подальшої самореалізації.

Сучасні наукові підходи наголошують на необхідності інтегрованого підходу до соціального захисту, який поєднує освітні, соціальні та психологічні аспекти. Зокрема, концепція соціальної інтеграції обґрунтовує важливість включення дітей з інвалідністю у суспільне життя через освіту та соціальну активність. Інклюзивний підхід передбачає створення рівних умов для навчання у загальноосвітніх закладах шляхом адаптації програм і середовища. Водночас психологічні теорії розвитку підкреслюють значення соціального оточення та індивідуального підходу у формуванні особистості дитини.

У сучасних умовах науковці наголошують на необхідності системного підходу до організації соціального захисту. Такий підхід передбачає поєднання кількох ключових напрямів: матеріальної підтримки у вигляді соціальних виплат і компенсацій для сімей; освітньої допомоги, що включає розвиток інклюзивного навчання та підготовку фахівців; медичної і реабілітаційної підтримки, яка забезпечує доступ до відповідних послуг; а також правового захисту, спрямованого на гарантування прав і запобігання дискримінації.

Соціальний захист дітей з інвалідністю є важливою складовою державної соціальної політики України. Попри проведені реформи та вдосконалення законодавства, система все ще характеризується певною розрізненістю та недостатньою узгодженістю окремих елементів. Її аналіз дозволяє визначити як позитивні аспекти функціонування, так і проблемні зони, що потребують подальшого вдосконалення.

Україна приєдналася до ключових міжнародних документів, що регулюють права дітей з інвалідністю, зокрема до Конвенції ООН про права дитини та Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. На національному рівні регулювання здійснюється через низку законодавчих актів, серед яких Закон України «Про основи соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні», а також закони «Про освіту» і «Про загальну середню освіту», що визначають засади розвитку інклюзивного навчання. Важливе місце займає і Концепція розвитку

інклюзивної освіти, яка спрямована на забезпечення рівного доступу до освітніх послуг.

Реалізація державної політики також здійснюється через відповідні програми, зокрема Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей. Її метою є скорочення кількості дітей у спеціалізованих закладах і розвиток умов для їх виховання у сімейному середовищі та соціалізації.

Фінансове забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів. Основними формами матеріальної підтримки є щомісячні державні виплати, компенсації та допомоги для дітей і їхніх сімей.

Крім того, фінансування спрямовується на оплату реабілітаційних послуг, забезпечення технічними засобами реабілітації, санаторно-курортне лікування, а також підтримку розвитку інклюзивної освіти та функціонування навчальних закладів. Це свідчить про багатокомпонентний характер системи соціального захисту, яка поєднує різні механізми державної підтримки.

Рівень фінансового забезпечення системи соціального захисту дітей з інвалідністю залишається недостатнім. За оцінками Міністерства соціальної політики, наявні бюджетні ресурси не в повному обсязі покривають потреби у реабілітаційних послугах, спеціальних засобах підтримки та реалізації соціальних програм для дітей з інвалідністю.

Розвиток інклюзивної освіти є одним із ключових напрямів удосконалення системи соціального захисту. В Україні у цьому сегменті спостерігаються позитивні зрушення, зокрема збільшення кількості інклюзивних класів у закладах загальної середньої освіти, впровадження посад асистентів учителя для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а також реалізація державних програм підтримки інклюзії.

Водночас у сфері інклюзивної освіти зберігається низка проблем. Серед них – недостатня кількість кваліфікованих педагогічних працівників і фахівців корекційної педагогіки, обмежена забезпеченість навчальних закладів

спеціалізованими засобами навчання, а також неповна адаптація освітніх програм до потреб дітей з інвалідністю.

Окремого значення набуває питання фізичної доступності інфраструктури. Створення безбар'єрного середовища у громадських просторах, закладах освіти, охорони здоров'я та транспортній системі є важливою складовою соціальної інтеграції дітей з інвалідністю. Попри наявність нормативних вимог, їх практична реалізація залишається неповною.

До основних проблем у сфері доступності належать недостатня кількість пандусів і ліфтів, обмежена адаптація санітарних приміщень, труднощі з використанням громадського транспорту для дітей з порушеннями мобільності, а також недостатній рівень облаштування освітньої та медичної інфраструктури.

Не менш важливим компонентом соціального захисту є доступ до медичних і реабілітаційних послуг. В Україні функціонують державні програми реабілітації, однак їх реалізація ускладнюється обмеженою кількістю спеціалізованих центрів, чергами на отримання послуг та високою вартістю альтернативних приватних сервісів. Аналіз сучасного стану системи соціального захисту дітей з інвалідністю дозволяє виокремити низку системних проблем, серед яких недостатній рівень фінансування, обмежена доступність інфраструктури, нерівномірний розвиток інклюзивної освіти, дефіцит реабілітаційних установ та нестача кваліфікованих кадрів.

Узагальнюючи, можна зазначити, що для підвищення ефективності соціального захисту необхідне комплексне вдосконалення державної політики. Зокрема, доцільним є збільшення обсягів фінансування відповідних програм, розширення мережі інклюзивної освіти, підготовка фахівців, розвиток безбар'єрного середовища та посилення міжвідомчої координації.

Таким чином, лише системний підхід до вирішення наявних проблем дозволить забезпечити реальне покращення умов життя дітей з інвалідністю та їх повноцінну інтеграцію в суспільство.

Реформування системи соціального захисту осіб з інвалідністю є важливим і актуальним завданням для більшості держав, що зумовлено зростанням кількості осіб з інвалідністю, соціально-економічними змінами та

трансформацією суспільних відносин. Такі реформи спрямовані на підвищення доступності, якості та результативності соціальних послуг і системи підтримки для цієї категорії населення. Вони охоплюють низку взаємопов'язаних напрямів.

Першим напрямом є вдосконалення законодавчої бази, що регулює сферу соціального захисту осіб з інвалідністю. Це передбачає оновлення чинних нормативно-правових актів, ухвалення нових законів або адаптацію існуючих положень до сучасних соціальних і економічних умов, а також міжнародних стандартів. Важливою складовою такого оновлення є розширення прав і соціальних гарантій для осіб з інвалідністю. Йдеться про забезпечення рівного доступу до працевлаштування, освіти, медичних послуг, реабілітаційних програм та інших видів соціальної підтримки. Паралельно здійснюється перегляд стандартів надання соціальних послуг і критеріїв їх якості.

Окрему увагу приділяють удосконаленню процедур надання соціальної допомоги та пенсійного забезпечення. У цьому контексті важливими є спрощення механізмів встановлення інвалідності, зменшення адміністративних бар'єрів при отриманні пільг і виплат, а також підвищення прозорості використання бюджетних коштів. Реформування також включає запровадження нових програм і соціальних ініціатив для підтримки осіб з інвалідністю. Серед них — розвиток професійної реабілітації, впровадження інноваційних моделей надання медичних і соціальних послуг, а також розширення можливостей інклюзивної освіти та доступу до культурного життя.

Отже, модернізація законодавства є базовим елементом реформ, оскільки вона формує правові засади функціонування системи та гарантує реалізацію прав осіб з інвалідністю.

Другим важливим напрямом є оптимізація соціальних послуг, що передбачає підвищення їх якості та доступності. Це досягається шляхом уніфікації та стандартизації послуг, що забезпечує однаковий рівень підтримки незалежно від місця проживання отримувачів. Суттєву роль у цьому процесі відіграє впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема електронних систем обліку, запису та адміністрування послуг. Це дозволяє спростити доступ до інформації та підвищити ефективність управління соціальною сферою.

Важливим елементом оптимізації є розвиток інклюзивних послуг, які враховують індивідуальні потреби осіб з інвалідністю. Йдеться про розширення інклюзивної освіти, медичної та реабілітаційної допомоги, а також створення безбар'єрного середовища для соціальної інтеграції.

Не менш значущим є підвищення кваліфікації персоналу соціальної сфери. Це включає професійне навчання, розвиток навичок комунікації та формування толерантного ставлення до осіб з інвалідністю, що безпосередньо впливає на якість надання послуг. Таким чином, оптимізація соціальних послуг спрямована на формування ефективної, доступної та клієнтоорієнтованої системи підтримки, яка сприяє соціальній інтеграції осіб з інвалідністю та покращенню їх якості життя. Третім важливим напрямом є стимулювання самостійності осіб з інвалідністю. Його сутність полягає у створенні умов, що сприяють розвитку незалежності, самодостатності та активної життєвої позиції.

Одним із інструментів реалізації цього напряму є навчання життєвим навичкам, що включає тренінги та освітні програми з самообслуговування, мобільності та соціальної адаптації. Це допомагає особам з інвалідністю краще інтегруватися у повсякденне життя.

Важливе значення має розвиток програм соціальної та професійної реабілітації, які спрямовані на формування навичок праці, підтримку працевлаштування та супровід на ринку праці. Також передбачається психологічна та соціальна підтримка. Окрему увагу приділяють створенню умов для активної участі осіб з інвалідністю у суспільному, культурному та спортивному житті. Це сприяє розвитку їхнього потенціалу та розширенню соціальних зв'язків. Отже, стимулювання самостійності спрямоване на підвищення рівня незалежності та активної участі осіб з інвалідністю у житті суспільства.

Четвертим напрямом є посилення ролі громади у системі соціального захисту. Активна участь громадянського суспільства дозволяє враховувати реальні потреби осіб з інвалідністю та підвищує ефективність соціальних програм.

Важливим елементом є залучення осіб з інвалідністю до процесу ухвалення рішень. Це може здійснюватися через громадські ради, організації, об’єднання та інші форми участі, що дозволяють їм впливати на формування соціальної політики та вдосконалення системи підтримки.

Крім того, важливим проявом громадської участі є підтримка та розвиток різноманітних ініціатив і програм, спрямованих на допомогу особам з інвалідністю. Громадські організації, благодійні фонди та волонтерські об’єднання активно долучаються до надання допомоги у різних сферах, зокрема у медицині, освіті, працевлаштуванні та соціальній адаптації. Окремо слід відзначити, що громадська активність виконує також функцію суспільного контролю за якістю соціальних послуг. Громадські інституції та активні громадяни можуть виступати як механізм моніторингу, що сприяє дотриманню прав осіб з інвалідністю та підвищенню стандартів надання допомоги.

Отже, участь громади у системі соціального захисту осіб з інвалідністю є важливим чинником їхньої соціальної інтеграції та підтримки. Вона забезпечує врахування реальних потреб цієї категорії населення під час формування та реалізації соціальних програм, а також сприяє розвитку інклюзивного суспільного середовища.

Не менш значущим є забезпечення доступу осіб з інвалідністю до державних і місцевих програм, а також до процесів політичної участі. Це є необхідною умовою їх повноцінного залучення до суспільного життя та реалізації громадянських прав. Важливим аспектом є доступність соціальних програм, спрямованих на підтримку осіб з інвалідністю. Вони повинні включати широкий спектр послуг, таких як медична допомога, реабілітаційні заходи, психологічна підтримка та соціальний супровід. При цьому необхідно забезпечити рівний доступ до таких програм у всіх регіонах країни з урахуванням індивідуальних потреб різних груп.

Крім того, особливу увагу слід приділяти забезпеченню політичної участі осіб з інвалідністю. Йдеться про реалізацію їхнього виборчого права, доступ до інформації щодо суспільно-політичних процесів, а також можливість вільного висловлення своєї позиції. Для цього можуть впроваджуватися спеціальні

інформаційні та освітні ініціативи, спрямовані на підвищення рівня політичної інклюзії. Загалом, забезпечення доступності державних і місцевих програм, а також участі у політичному житті є важливим елементом соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Це створює умови для реалізації рівних можливостей і повноцінної участі у суспільних процесах.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було узагальнено теоретичні та практичні аспекти забезпечення соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні, що дало змогу сформулювати низку висновків.

Встановлено, що соціальний захист дітей з інвалідністю є складовою державної соціальної політики та передбачає систему економічних, правових, організаційних і соціальних заходів, спрямованих на забезпечення рівних можливостей, соціальної інтеграції та підвищення якості життя цієї категорії населення.

Дослідження показало, що в Україні сформовано певну нормативно-правову базу у сфері соціального захисту дітей з інвалідністю, яка загалом відповідає міжнародним стандартам. Водночас існують проблеми, пов’язані з практичною реалізацією законодавчих норм, що знижує ефективність функціонування системи соціального захисту.

Аналіз організаційного забезпечення засвідчив, що система соціального захисту дітей з інвалідністю має багаторівневу структуру та включає органи державної влади, місцевого самоврядування, а також недержавні організації. Разом із тим спостерігається недостатня координація між суб’єктами цієї системи, що ускладнює процес надання соціальних послуг.

Оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні дозволила виявити низку проблем, зокрема: обмежене фінансування, нерівномірний доступ до соціальних послуг у різних регіонах, недостатній розвиток інклюзивної освіти, а також недосконаліть механізмів моніторингу та оцінювання якості соціальних послуг.

У роботі обґрунтовано основні напрями вдосконалення системи соціального захисту дітей з інвалідністю, серед яких: підвищення рівня фінансового забезпечення відповідних програм; удосконалення нормативно-правової бази; розвиток інклюзивного середовища; впровадження сучасних підходів до надання соціальних послуг; посилення міжвідомчої взаємодії; а також активізація ролі громадських організацій.

Отже, підвищення ефективності системи соціального захисту дітей з інвалідністю в Україні потребує комплексного підходу, що передбачає узгоджені дії держави, місцевих органів влади та громадянського суспільства, а також орієнтацію на міжнародні стандарти та кращі практики. Реалізація запропонованих заходів сприятиме покращенню якості життя дітей з інвалідністю та їх повноцінній інтеграції у суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аніна О. О. Особливості соціального захисту осіб з інвалідністю в системі державного соціального захисту України. Юридичний науковий електронний журнал. Київ: КНУ, 2021. № 4. 685-689 с.
2. Білан Ю.М. Соціальні послуги в громадах. Економічний аналіз. 2024. №1. С. 120–126.
3. Бондаренко Л.О. Інклюзивна освіта в Україні. Освіта і суспільство. 2022. №2. С. 44–50.
4. Бондаренко Л.О. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю: сучасні підходи. Інклюзія і суспільство. 2023. №1. С. 15–21.
5. Бородіна О.М. Соціальна політика в Україні: сучасний стан та перспективи. Економіка України. 2021. №5. С. 4–18.
6. Бородін Є., Жорняк А. Феномен асистенціалізму та соціальної стигматизації у державній політиці України в питаннях соціальної інтеграції людей з інвалідністю. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9, № 4. DOI: https://doi.org/10.15421/152138
7. Головатий М.Ф. Соціальна політика і соціальна робота. Київ: МАУП, 2020.
8. Гринько Т.В. Інституційне забезпечення соціальної політики. Регіональна економіка. 2023. №3. С. 90–97.
9. Державна служба статистики України. Соціальний захист населення України. Київ, 2024.
10. Державна соціальна підтримка осіб та дітей з інвалідністю в Україні: діючий механізм і напрямки його вдосконалення. К.: 2024. 41 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/
11. Дубич К.В. Соціальні послуги в територіальних громадах. Публічне управління. 2022. №3. С. 78–84.
12. Дяченко М.П. Соціальна справедливість у системі соціального захисту. Соціальна економіка. 2023. №2. С. 95–101.
13. European Commission. Social protection systems in Europe. Brussels, 2022.
14. ILO. Social protection systems. Geneva, 2020.

15. Kolot A.M. Social policy and social risks. Economic Theory. 2020. №2. С. 45–60.
16. Кравченко О.В. Організація соціальних послуг у громадах. Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. №1. С. 40–47.
17. Кравченко О.В. Організаційні засади надання соціальних послуг в Україні. Соціальна робота та соціальна освіта. 2022. №2. С. 45–52.
18. Костенко І.В. Децентралізація соціальної політики. Регіональна економіка. 2022. №1. С. 85–91.
19. Куценко В.І. Соціальна сфера України: стан і тенденції розвитку. Регіональна економіка. 2022. №2. С. 36–45.
20. Лопушняк Г.С. Соціальна політика держави: теорія і практика. Львів: ЛНУ, 2021.
21. Міністерство освіти і науки України. Інклюзивне навчання: статистика. Київ, 2023.
22. Міністерство соціальної політики України. Державна доповідь про становище дітей в Україні. Київ, 2023.
23. Міністерство соціальної політики України. Звіт про соціальні послуги. Київ, 2024.
24. Міщенко Л.О. Соціальні послуги в Україні: сучасний стан. Соціальна робота та соціальна освіта. 2022. №2. С. 50–57.
25. Молченко І.М. Соціальний захист осіб з інвалідністю в Україні: сучасні виклики. Науковий вісник Ужгородського університету. 2021. №1(48). С. 280–283.
26. OECD. Social policy reforms. Paris, 2021.
27. OECD. Social protection systems in Europe. Brussels, 2022.
28. Palchevskyi S.S. Social pedagogy. Kyiv: TsUL, 2021.
29. Приймак А.В. Державна політика соціального захисту. Державне управління. 2023. №4. С. 70–76.
30. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка. Київ: Центр учбової літератури, 2021.

31. Семигіна Т.В. Реформа соціальних послуг в Україні. Соціальна політика і праця. 2021. №2. С. 15–22.
32. Семигіна Т.В. Соціальна робота: теорія і практика. Київ: Академвидав, 2020.
33. Сидоренко О.Г. Інклюзія як складова соціальної політики. Освіта і суспільство. 2023. №1. С. 55–61.
34. Спицька К. Соціально-правові проблеми захисту осіб з інвалідністю в Україні. Молодий вчений. 2024. №2. С. 120–124.
35. Тарасенко Н.В. Державне управління соціальною сферою. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. №6. С. 60–66.
36. UNICEF. Children with disabilities in Ukraine. Report. 2023.
37. UNDP Ukraine. Human development report. 2022.
38. Vasylenko M.P. Social risks in Ukraine. Social Economics. 2021. №3. С. 100–105.
39. World Bank. Social protection in Ukraine. Washington, 2021.
40. Якименко Ю.В. Соціальна сфера України в умовах трансформації. Економіка та держава. 2023. №7. С. 30–35.
41. Шевченко А.С. Соціальні ризики в Україні. Соціальна економіка. 2021. №3. С. 100–105.